

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.3-3/41>

Кравченко Л.-Р. С.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ЗУЄНКО МАРИНИ ОЛЕКСІЇВНИ «МІФ У ЛІТЕРАТУРІ АНГЛІЙСЬКОГО БАРОКО»¹

У сучасному літературознавстві великої популярності набувають дослідження з інтерпретації слідів міфу в структурі художнього твору, творчості письменника, літературному стилі. Велику увагу дослідників привертають питання взаємодії міфу й національної літератури в різні художні епохи з позиції сучасності із залученням новітнього інструментарію щодо вияву міфу на різних поетичних рівнях.

Актуальність досліджуваної М. О. Зуєнко теми не викликає сумнівів, бо полягає в подоланні фрагментарності у вивченні міфопоетики англійської барокової літератури; в уточненні понять «міфопоетика», «міфопоетична парадигма», «міфопоетична система», «міфема» й виробленні системного підходу для здійснення міфопоетичного аналізу художнього твору, стильового напрямку, доби. В обґрунтуванні трансформацій міфопоетичних парадигм в англійському літературному процесі з кінця XVI до кінця XVII ст. дослідниця звертається до великого масиву зарубіжної й вітчизняної критичної літератури з питань міфопоетики задля уточнення специфіки розвитку літератури англійського бароко. Саме такий ракурс дослідження уможливорює висвітлення трансформаційних процесів міфопоетичної парадигми в літературі англійського бароко.

У першому розділі монографії «Міфопоетика як категорія літературознавства» М. О. Зуєнко послідовно доводить, що дослідження міфопоетичних парадигм у національних літературах певних періодів дозволяє розглянути міф не локально, а більш глобально – на тлі літературного процесу, розкрити роль міфу в динаміці жанрово-стильової системи національної літератури. Авторка монографії пропонує власне визначення поняття «міфопоетична парадигма» як системи світогляд-

них уявлень автора про закономірності розвитку життя, взаємин людини із соціумом і природою, що знаходять втілення на текстовому рівні. М. О. Зуєнко робить слушні висновки про алгоритм оприявлення магістральних міфопоетичних нарративних стратегій (міф про родючість, міф про героя, міф про порятунок, міф про створення) у художньому творі й обґрунтовує доцільність дослідження міфоеlementу на різних художніх рівнях твору з урахуванням системи інтертекстуальних, метатекстуальних, гіпертекстуальних і архітекстуальних зв'язків.

У другому розділі монографії «Міфопоетична система англійської метафізичної поезії: контамінація біблійних і античних міфів» досліджено естетику міфу в англійській бароковій літературі, проаналізовано духовно-культурні новації в переосмисленні Святого Письма, античної та національної міфологій у метафізичних текстах поетів Дж. Донна, Дж. Мільтона, Е. Марвелла, Дж. Герберта та ін. Слушними видаються роздуми авторки монографії про те, що міфопоетична картина світу у творчості англійських метафізиків організована докола “all” (усе) – Бога-творця, в образі людини митці бароко увиразнюють божественне походження людини. М. О. Зуєнко послідовно доводить те, що в міфопоетичному часопросторі художніх творів англійських поетів метафізиків (Дж. Донна, Дж. Герберта, Р. Крешо та ін.) місцем дії є Всесвіт, у одній художній площині діють сили вищі за людські, поряд із реальними діють міфічні істоти. Визначено, що присутньою ознакою метафізичної поезії є атмосфера містики, увиразнення таїни світобудови.

У третьому розділі монографії «Творчість Джона Мільтона в контексті міфопоетичних тенденцій доби» встановлено, що в поемі «Втрачений рай» переважають міфопоетичні нарративні стратегії творення й порятунку, а в поемі «Повернений рай» – міфопоетичні нарративні стратегії

¹ Зуєнко М. О. Міф у літературі англійського бароко : монографія. Київ : ФОП Лебедь, 2020. 396 с.

родючості й героя. М. О. Зуєнко детально проаналізувала барокові метафори в поемах «Втрачений рай» і «Повернений рай»: Рай – світло, Пекло – темрява, Єва – кохання й краса, Адам – розум і сила, Людина – божественний сад, Дерево пізнання – завіт із Богом, Дерево життя – єднання всіх світів, Ісус Христос – посланець Бога до людства, Сатана – хаос і дисгармонія та ін. Дослідниця послідовно доводить, що біблійна міфологія в поемах уведена в контекст платонівської доктрини (події на землі – копія того, що відбувається в іншому світі), що засвідчує розуміння Дж. Мільтоном християнства як абсолютної правди, а класичних міфів як символів та алегорій моральної правди. У полі уваги авторки монографії опиняються ліричні й драматичні твори Дж. Мільтона. Аналіз метафізичної лірики Дж. Мільтона і його п'єси-маски «Комос» дозволив дійти висновку про особливості міфопоетичного світобачення Дж. Мільтона, що полягає в розкритті християнської й суспільно-національної історії як єдиного процесу в постійній динаміці й видозмінах усього сущого.

У четвертому розділі «Міфологічні мотивно-тематичні комплекси в англійській бароковій драматургії» на підставі контамінації біблійних, античних і національних міфів проаналізовано мотивно-тематичні комплекси в п'єсі «Буря» В. Шекспіра, барокових драмах Дж. Флетчера і Ф. Бомонта, зокрема п'єсі «Трагедія дівчини», психологічній трагедії «Розбите серце» Дж. Форда та ін. Дослідниця робить вагомий висновок про те, що англійська драматургія в добу бароко отримала новий імпульс для розвитку за рахунок міфопоетики, що виявилася не лише на рівні нових тем і мотивів, а й вплинула на особливості втілення

драматичного конфлікту, розвиток драматичної дії, способи розгортання художніх образів, які стали більш складними й об'ємними порівняно із трагедією класицизму.

У п'ятому розділі «Специфіка імплементації міфу в англійських епічних творах» розкрито тему життя в Богові в дидактико-алегоричних романах «Шлях прочанина», «Життя й смерть містера Бедмена» Дж. Баньяна, тему честі й служіння народів в політико-героїчному романі «Аретина» Дж. Макензі, тему життя як виклик, пригода в романі «Партенісса» Р. Бойла, антиколоніальну тему роману «Оруноко, або царственний раб» А. Бен та ін. крізь призму міфопоетики.

Зміст монографії повною мірою відбиває структуру дослідження, обґрунтованим є розподіл матеріалу за підрозділами, результати дослідження чіткі й аргументовані, загальні висновки сформульовані переконливо.

Проте, як і будь-яке ґрунтовне дослідження, робота М. О. Зуєнко не позбавлена вразливих місць. Вважаємо, що варто було б детальніше зупинитися на аналізі спільних і відмінних рис літератури англійського бароко та інших національних літератур кінця XVI – початку XVII ст.

Загалом рецензована праця «Міф у літературі англійського бароко» у світлі єдиного наукового підходу висвітлює дискурс англійської барокової літератури та її міфопоетичну парадигму на матеріалі творів Дж. Донна, Дж. Герберта, Р. Крешо, Е. Марвелла, Дж. Мільтона, Р. Бойла, П. Герберта та ін.

Праця М.О. Зуєнко буде цікавою для науковців-філологів, викладачів, студентів гуманітарних факультетів, усіх, хто цікавиться історією англійської літератури XVII століття й міфопоетикою.